

УДК 159.922.72:378.091.8

**Шевченко Світлана Віталіївна**

к. психол. н., доцент кафедри психології Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького

e-mail: Sveta200875@mail.ru

ORCID: 0000–0002–5140–0018

**Міхайленко Лілія Миколаївна**

к. психол. н., доцент кафедри психології Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького

e-mail: iliya.kobylnik@bk.ru

ORCID: 0000–0001–7853–6030

**Добровольська Лариса Пантеліївна**

к. пед. н., доцент кафедри психології Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького

e-mail dobrov5335@ukr.net

ORCID: 0000–0003–1560–8505

**Каткова Тетяна Анатоліївна**

магістр психології, старший викладач кафедри психології Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького

e-mail: katkova.63@mail.ru

ORCID: 0000–0002–3576–0160

**ІННОВАЦІЙНИЙ НАУКОВО-ОСВІТНІЙ ПРОСТІР ВИЩОЇ ШКОЛИ ЯК  
УМОВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО РОЗВИТКУ СТУДЕНТІВ**

Стаття присвячена дослідженню інноваційного науково-освітнього простору вищої школи, що виступає умовою інтелектуального розвитку студентів. В роботі поданий аналіз психолого-педагогічної літератури з проблеми дослідження інноваційних технологій, визначено фактори науково-освітнього процесу, які забезпечують ефективність інтелектуальної діяльності студентів. Експериментально досліджено наявність чи відсутність у системі організації науково-освітнього процесу у вищій школі та при здійсненні розумової діяльності студентами певних складових, які в сукупності складають коло умов, що сприяють інтелектуальному розвитку студентів. Визначено перспективи подальших вишукувань з означеної проблеми.

**Ключові слова:** інноваційні технології, науково-освітній процес, розумова діяльність, інтелектуальний розвиток, студентський вік.

**Постановка проблеми.** В умовах інтенсивного розвитку інформаційних технологій, оновлення змісту філософії освіти, необхідності підвищення рівня активності і відповідальності педагога за власну професійну діяльність винятково важливого значення набуває реалізація інноваційної діяльності педагога та інноваційних освітніх технологій, що може розглядатися як одна з умов інтелектуального розвитку студентів [3, с. 155]. Застосування інноваційних технологій у сфері вищої освіти передбачає активне використання інтерактивних форм і методів свідомого залучення особистості до навчального процесу, створення творчої атмосфери в період

навчальної діяльності, використання диференційних форм і методів педагогічного процесу. При такому підході студент стає суб'єктом педагогічної взаємодії та активним учасником комунікативного, інтелектуального діалогу з викладачем [9]. Цим визначається *актуальність* зазначеної проблеми.

**Аналіз останніх досліджень та публікацій з проблеми.** Аналіз літератури показує, що впровадження інноваційних технологій у науково-освітній процес вищої школи дозволяє не тільки підвищити якість викладання, але й сформувати культуру інтелектуальної діяльності студентів, посилити їх активність, змінити ціннісні орієнтації та мотиваційні установки як студентів, так і викладачів. Наслідком такого освітнього процесу є розгортання становлення суб'єктності студента [6, с. 35]. Зокрема І. М. Дичківською підкреслено, що інноваційна педагогічна технологія — цілеспрямоване впровадження в практику оригінальних, новаторських способів, що охоплюють цілісний навчально-виховний процес від визначення його мети до очікуваних результатів [9]. При цьому важливою умовою інноваційного процесу і об'єктивною необхідністю в інноваційній діяльності педагога, сутнісною характеристикою інноваційного процесу є творчість [3, с. 15]. Прислухаючись до думки Т. О. Шевчук, слід відмітити, що форми, методи і технології інноваційного навчання досить різноманітні: розробка проєктів, програм, планів, розв'язання нестандартних завдань, індивідуальні стандартні завдання, ділові ігри, особистісно-орієнтований підхід, перехід від монологу до дискусії, диспути, «мозкові штурми» [9].

Одним з пріоритетних і перспективних напрямів є метод інтенсивної освіти, що мобілізує й активізує діяльність учасників педагогічного процесу. Він отримав назву кейс-стаді (метод ситуаційних вправ, ситуаційний метод) та є способом утвердження в суспільстві посткласичної моделі освіти. Цей метод стимулює його учасників ґрунтовно аналізувати факти, ситуації, навчає обирати правильну стратегію, удосконалювати і захищати її у дискусійній групі, розвиває вміння студента ставити більш чіткі, обґрунтовані запитання та приймати відповідні рішення. Впровадження інноваційних педагогічних технологій суттєво змінює також роль і функції викладача, який стає керівником, організатором, винахідником і помічником, а не лише носієм абсолютного знання [7; 8].

Науковцями в сфері вивчення основ інноваційної освіти виділено такі її цілі: забезпечення високого рівня інтелектуально-особистісного і духовного розвитку студента; створення умов для оволодіння ним навичками наукового стилю мислення; навчання методології нововведень у соціально — економічній і професійній сферах. Інноваційна освіта орієнтується на студента і педагога, вважаючи їх суб'єктами освітнього процесу. Їхні інтереси — духовні, інтелектуальні, культурні — служать передумовою становлення професійного мислення, а тому виносяться в центр уваги такої освіти. Антропоцентризм як властивість інноваційної освіти передбачає високий рівень самостійності студента, його здатності до самоврядування, від викладача вимагається високий рівень педагогічної компетентності, ініціативності та технологічної функціональної грамотності [6, с. 22]. Все

сказане дозволяє зробити висновок про те, що провідними функціями інноваційного навчання можна вважати: інтенсивний розвиток особистості студента та педагога; демократизацію їхньої спільної діяльності та спілкування; гуманізацію науково-освітнього процесу; орієнтацію на творче викладання і активне вчення та ініціативу студента у формуванні себе як майбутнього професіонала; модернізацію засобів, методів, технологій та матеріальної бази навчання, сприяють формуванню інноваційного мислення майбутнього професіонала [6, с. 23].

Навчання студентів на основі інноваційних технологій, як свідчать напруження педагогів-новаторів, дозволяє стверджувати, що у студентів у навчальному процесі відбувається: різке зростання рівня самостійності (змістовної і виконавчої); набуття умінь вчитися (у студентів розвиваються системні, узагальнені знання і способи діяльності); підвищення рівня оперування навчальним матеріалом, що дає можливість виходу на дослідницький, творчий рівень; у студентів з'являється готовність взяти на себе відповідальність за своє навчання; розвиток здатності до співробітництва, кооперації, прийняття нових технологій (тобто відбувається навчання соціальних відносин і набувається здатність діяти технологічно, адекватно соціальній культурі); зміна мотивації та готовність до вирішення дослідницьких завдань і, як наслідок, поява почуття компетентності і афілітації, що є передумовою самоактуалізації [6, с. 38–39].

Досліджуючи інтелектуальний розвиток особистості студентів, І. Д. Бех вказав на те, що не варто давати студентам лише готові алгоритми і формувати дії за цими алгоритмами. Дуже бажано навчити їх самостійно складати алгоритми. До того, ж у навчанні способів розв'язання різноманітних практичних задач, як зазначає автор, допомагають різні евристики, тобто прийоми, що полегшують розв'язання. Евристики відрізняються одна від одної за рівнем узагальненості; вони становлять ієрархічну систему, на вершині якої містяться загальні вказівки (наприклад, «розв'яжуй задачу, якнайповніше використовуючи її умову»). На думку автора, навчання найважливішим евристичним прийомом має велике значення з погляду розумового розвитку індивіда [2, с. 257]. Не можна не звернути увагу при інтелектуальному розвитку студентів на значення психологічного клімату у взаємовідносинах студентів, викладачів, студентів та викладачів. Вони повинні будуватися на принципах моралі: самоповаги та самовиховання, поваги один одного, взаємодопомоги, творчої ініціативи, вірності професійному обов'язку, гуманізму, високої відповідальності та ін. [1, с. 120].

Першою і основною умовою виховної ефективної взаємодії педагога і студента, наголошує І. Д. Бех, є наявність довіри й позитивних стосунків між ними, заснованих на взаємній повазі. Без цієї умови важко розраховувати на успіх усього виховного процесу в цілому, оскільки за байдужих, рольових чи негативних взаємовідносин психологічна ефективність навіть найвитонченіших виховних впливів буде мінімальною [2, с. 259–261]. У цих умовах важливе місце займає проблема єдності та доступності вимог до студентів у навчанні. Єдині вимоги до студентів кожної спеціальності роблять навчальний процес більш цілеспрямованим. Незважаючи на важ-

ливість дотримання єдиних вимог у внз, це питання не знайшло певного розкриття в дослідженнях педагогів вищої школи. Серед частини викладачів це питання викликає заперечення, бо вони вважають, що студенти — не діти, а дорослі люди, в яких розвинута свідомість і вони самі можуть вдосконалюватися без допомоги викладачів. До єдиних вимог до студентів належать три основні аспекти: дидактичний, виховний та суспільний. Значне місце серед них посідає єдність дидактичних вимог. Це єдина лінія педагогічної діяльності у навчальному процесі, вироблена викладацьким колективом. Сфера впливу цих вимог — процес навчання. Дотримання їх має важливе значення, особливо для курсів, що займають низький рівень наукових положень [5, с. 23–25]. Спостереження і спеціальні дослідження психологів засвідчили, що здоровий психологічний клімат колективу, доброзичливі, шанобливі взаємини людей сприяють і високій продуктивності праці, інтелектуальному розвитку і нормальному самопочуттю. Ворожість, а тим більше конфліктні взаємовідносини знижують працездатність, створюють підґрунття для внутрішнього дискомфорту [4, с. 100]. На основі аналізу наукової літератури констатуємо, що у психологічній науці існує дефіцит досліджень, спрямованих на визначення ролі інноваційних технологій, факторів науково-освітнього процесу вищої школи в інтелектуальному розвитку студентів.

**Мета статті** — визначення ефективності науково-освітнього процесу вищої школи та особливостей розумової діяльності студентів. Виходячи з цього, нами було визначено такі завдання: виявити наявність чи відсутність у системі організації науково-освітнього процесу у вищій школі та при здійсненні розумової діяльності студентами певних складових, які в сукупності складають коло умов, що сприяють інтелектуальному розвитку студентів.

**Результати дослідження.** У констатувальному експерименті взяли участь студенти Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького (загальна кількість респондентів склала 162 студента у віці 17–22 роки). В ході дослідження нами була використана авторська анкета «*Навчання у внз — яке воно?*» (авт. С. В. Шевченко). Зазначимо, що досліджувані умови було відокремлено нами на основі аналізу наукових джерел, відповідно до яких нами проранговано та виділено наступні компоненти: культура розумової праці (Д. Б. Богоявленська, В. В. Бойченко, Н. Ш. Валуєва і Н. П. Гончарук, П. Я. Гальперін, Л. П. Доблаєв, С. С. Зайцева, Ю. А. Самарін, М. О. Шевчук), раціональна організація інтелектуальної діяльності (З. З. Аустерс, І. М. Семенов, С. Ю. Степанов), ієрархічне входження в інтелектуальну діяльність, рівномірність і ритмічність у виконанні мисленневих операцій та вправ, системність і плановість у вирішенні інтелектуальних завдань, свідоме ставлення до інтелектуальної діяльності (М. Є. Введенський, В. П. Загрядський, А. В. Єгоров, І. М. Трахтенберг), інноваційно-інтелектуальні техніки педагогічної діяльності (І. М. Дичківська, Г. В. Лаврентьев, Т. О. Шевчук та ін.), ефект новизни при організації мисленневої діяльності студентів, засоби утримання смислових зв'язків, використання алгоритмів,

евристик під час викладання складних логічних схем (Н. Г. Валентинова, Н. Є. Бачеріков, І. Д. Бех, В. О. Лефтеров, М. О. Шевчук), доступність вимог до студентів з боку викладачів (Н. Є. Бачеріков, Т. М. Куриленко та інші), доброзичливі високоінтелектуальні взаємини студентів, викладачів (Г. О. Балл, Н. Є. Бачеріков, І. Д. Бех та інші), позитивна атмосфера у внз (Д. Ю. Мамаєв, М. Л. Смульсон, М. О. Шевчук).

Під час експерименту студентам було поставлено завдання оцінити за 5-бальною шкалою ефективність науково-освітнього процесу у вузі за наявності чи відсутності певних умов, а також оцінити за 5-бальною шкалою дотримання особисто студентами деяких умов у процесі здійснення розумової діяльності, що дозволяють студентам опанувати систему навчання та простір вищої школи, отримати можливості для їх інтелектуального розвитку. Під час обробки даних визначалося середнє значення за кожним з параметрів. У зв'язку з цим отримані результати представлені не у відсотках, а у балах. Наочно отримані дані наведені нами в таблиці.

Таблиця

**Оцінка ефективності науково-освітнього процесу та особливостей організації інтелектуальної діяльності студентів n=162**

Складові інноваційного науково-освітнього простору		Оцінка (в балах)
Ефективність науково-освітнього процесу у внз	Загальна атмосфера у внз	5
	Доброзичливі високоінтелектуальні взаємини студентів, викладачів	4,5
	Засоби утримання смислових зв'язків під час викладання складних логічних схем (алгоритми, евристичні прийоми)	4
	Інноваційно-інтелектуальна педагогічна діяльність	3,5
	Ефект новизни при організації мислинневої діяльності студентів	3,5
	Доступність вимог з боку викладачів в процесі використання інноваційних технологій	3
Особливості інтелектуальної діяльності студентів	Ієрархічне входження в інтелектуальну діяльність	4,5
	Рівномірність і ритмічність у виконанні мислинневих операцій та вправ	4
	Раціональна організація розумової діяльності	3,5
	Системність і плановість у вирішенні інтелектуальних завдань	3,5
	Свідоме ставлення до інтелектуальної діяльності	3
	Культура розумової праці	2,5

Отже, як видно з таблиці, серед умов, які визначені системою навчання у вузі, характеризують ефективність науково-освітнього процесу та забезпечуються переважно викладачами та адміністрацією вищого навчального закладу, найвищу оцінку отримали такі: *загальна атмосфера у вищому за-*

кладі (5 балів) та *доброзичливі високоінтелектуальні взаємини студентів та викладачів* (4,5 бали). Тобто більшість студентів, опинившись у просторі вищого навчального закладу досить позитивно сприйняли нову життєву та навчальну ситуацію та нову систему відносин, які суттєво відрізняються від шкільного середовища. Вони відмітили, що у взаєминах панують переважно взаємоповага та порозуміння, вони вірять, що середовище вузу сприятиме їх розвитку та самореалізації. До того ж студенти зазначають, що впевненості у собі додає відчуття того, що тебе «чекали саме у цьому вузі», та усвідомлення того, що «ти не один такий». За їх словами, цьому сприяли урочисті заходи, які були організовані вищим навчальним закладом у перші дні навчання. Також слід відмітити досить позитивні показники *наступності та утримання смислових зв'язків під час викладання складних логічних схем* (4 бали). Тобто, за оцінкою студентів, більшість викладачів у процесі викладання навчальної дисципліни намагаються так побудувати заняття, щоб кожен новий матеріал був продовженням попереднього, стимулюючи їх перехід на якісно новий рівень інтелектуального розвитку, але при цьому не завжди використовуючи алгоритми, евристичні прийоми та інше. На жаль, поряд з цими показниками були виявлено найнижчі оцінки: *наявність ефекту новизни при організації мисленнєвої діяльності студентів та інноваційно-інтелектуальної педагогічної діяльності* (3,5 бали за кожен параметр), а також *доступність вимог до студентів* з боку викладачів при використанні інноваційних технологій (3 бали). Першокурсники відзначили, що не завжди викладачі організовують інтелектуальну діяльність так, щоб зацікавити студентів інформацією, залучити їх активну увагу, викладаючи лише «суху» монотонну теорію без наведення прикладів. Не всі викладачі намагаються урізноманітнити та емоційно наситити мисленнєву діяльність студентів. У зв'язку з цим матеріал сприймається досить важко, «без розуміння» його прикладного аспекту. Не всі викладачі також активно використовують інтерактивні форми і методи залучення студентів до навчального процесу (проекти, мультимедійні технології, розв'язання нестандартних завдань, індивідуальні нестандартні завдання, ділові ігри, особистісно-орієнтований підхід, перехід від монологу до дискусії, диспути, «мозкові штурми» та ін.), створюючи творчу атмосферу в процесі організації розумової діяльності. До того ж викладачі з різних дисциплін ставлять свої, відмінні між собою, чітко сформульовані вимоги до студентів. Усе це, без сумніву, негативно позначається на якості інтелектуальної діяльності студентів.

Аналізуючи організацію розумової діяльності студентів, ми отримали такі результати. Найвищу оцінку отримали такі: *ієрархічне входження в інтелектуальну діяльність* (4,5 бали) та дотримання оптимального ритму роботи з відповідним розподілом розумової діяльності (*рівномірність та ритмічність у виконанні мисленнєвої діяльності* — 4 бали). Тобто в ході розумової діяльності більшість студентів схильні обирати повільне пристосування до «ситуації навчання», поступово підходячи до сприйняття та виконання мислиневих операцій та вправ, мобілізуючи та налаштовуючи себе на їх продуктивне виконання. До того ж досить позитивним моментом

є те, що більшість сучасних студентів уміють рівномірно розподіляти розумову діяльність та обирати оптимальний темп її виконання. Безперечно, це ті позитивні сторони, які сприяють кращому сприйняттю студентами навчального матеріалу та їх інтелектуальному розвитку. Натомість було виявлено, що студенти мають труднощі з плануванням своєї інтелектуальної діяльності (*системність та плановість у вирішенні інтелектуальних завдань* — 3,5 бали) та *раціональною організацією своєї розумової діяльності* (3,5 бали). Тобто більшість студентів, зіткнувшись з великим обсягом інформації, необхідністю її швидкого сприйняття та опрацювання, виявились майже не підготовленими до того, щоб самостійно, якісно та з найменшими зусиллями організувати свою розумову діяльність, не маючи навичок системно готуватися та планувати порядок її здійснення. А це, між іншим, виступає однією з головних умов вдалого навчання у вищому навчальному закладі. Адже навички самостійної роботи, вміння самостійно шукати та опрацьовувати матеріал виступають необхідними елементами навчання студентів. Крім цього, обробка результатів дослідження показала, що не всі опитані досить *свідомо та сумлінно ставляться до своєї інтелектуальної діяльності* (3 бали), не завжди активно залучаючись до неї. Причину в цьому ми вбачаємо у відсутності у частини студентів ціннісної мотивації до навчання. До того ж, на нашу думку, певна свобода, яку отримують більшість студентів, підштовхує їх досить несерйозно сприймати своє навчання у вузі, віддаючи пріоритети відпочинку та розвагам. Такі ілюзорні уявлення, на жаль, виявляються хибними в ряді випадків досить пізно, як правило, після невдач на сесії та відрахування з числа студентів вищого навчального закладу.

Обробка результатів також виявила, що більшість першокурсників не володіють системою прийомів, методів та навичок, що визначають стиль інтелектуальної діяльності. Такий параметр, як *культура розумової праці*, отримав за оцінкою студентів лише 2,5 бали. Це дає підстави констатувати, що сучасна молодь має певні труднощі в організації своєї розумової діяльності, адже просто не володіє навичками та методами, що мають змогу допомогти їй краще, а головне — швидше та якісно здійснювати розумову діяльність. Це, в свою чергу, лише підтверджує той факт, що, навчаючись у вищому навчальному закладі, студенти продовжують використовувати методи та прийоми, якими володіти у середній школі, часто просто механічно заучуючи навчальний матеріал, не розуміючи того, що навчання у вузі потребує необхідності оволодіння новими способами сприйняття інформації та організації своєї інтелектуальної діяльності.

**Висновки та перспективи подальшого дослідження.** Отже, підсумовуючи отримані результати, можна зробити наступний висновок. У сукупності увесь комплекс факторів науково-освітнього простору має в кожному окремому випадку позитивний або негативний вплив на інтелектуальний розвиток студентів. На тлі добре розвинутих умов забезпечення ефективності науково-освітнього процесу (загальна атмосфера у вищому навчальному закладі, доброзичливі висоінтелектуальні взаємини студентів та викладачів, дотримання принципу наступності та утримання смислових

зв'язків під час викладання складних логічних схем) та наявності позитивних моментів в організації розумової діяльності студентів (ієрархічне входження в інтелектуальну діяльність, дотримання рівномірності та ритмічності у виконанні мислинневих операцій та вправ), що дозволяють студентам опанувати систему навчання та простір вищої школи, існують й ті, що потребують комплексної корекційно-розвивальної роботи як зі студентами, так і з викладацьким складом з метою забезпечення інтелектуального розвитку студентів у науково-освітньому просторі вищого навчального закладу. Це виступає *перспективним* напрямом наших подальших наукових пошуків.

### Список використаних джерел і літератури

1. Бачериков Н. Е. Психогигиена умственного труда учащейся молодежи / Н. Е. Бачериков, М. П. Воронцов, Э. И. Добромиль. — К.: Здоровье, 1988. — 168 с.
2. Бех І. Д. Виховання особистості : у 2 кн. / Іван Дмитрович Бех. — К.: Либідь, 2003. — Кн. 2: Особистісно орієнтований підхід: науково-практичні засади. — 344 с.
3. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології / Ілона Миколаївна Дичківська. — К.: Академвидав, 2004. — 345 с.
4. Кузнєцова О. Т. Методика підвищення розумової і фізичної працездатності студентів з низьким рівнем фізичної підготовленості: метод. посіб. / О. Т. Кузнєцова, О. С. Куц. — Л.: Укр. технології, 2005. — 175 с.
5. Лаврентьев Г. В. Инновационные обучающие технологии в профессиональной подготовке специалистов / Г. В. Лаврентьев, Н. Б. Лаврентьева. — Барнаул: Изд-во Алт. гос. ун-та, 2002. — 156 с.
6. Легостаев Г. Н. Изменение показателей умственной деятельности в результате производственной релаксации / Геннадий Николаевич Легостаев // Физиология человека. — 1996. — Т.22, № 5. — С. 135–137.
7. Шевчук М. О. Шлях до скарбу знань: навч. посіб. / М. О. Шевчук, Т. В. Андрущенко. — Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2009. — 114 с.
8. Шевчук Т. О. Інноваційність і вища освіта [Електронний ресурс] / Тамара Олексіївна Шевчук. — Режим доступу : <http://intkonf.org/kand-ped-nauk-shevchuk-to-innovatsiynist-i-vischa-osvita/>. — Назва з екрана.
9. Щербина В. А. Навчально-прикладна психофізична підготовка та здоров'я студентів : навч.-метод. посіб. / Василь Арсентійович Щербина. — К., 1998. — 160 с.

### REFERENCES

1. Bacherikov, N. E., Vorontsov, M. P., Dobromil, E. I. (1988) *Psihogigiena umstvennogo truda uchacheysya molodezhi* [The hygiene of mental work of students]. Kiev: Zdorovya [in Russian].
2. Beh, I. D. (2003) *Vihovannya osobistosti* [Education of the individual]: Kn. 2: *Osobistisno oriyntovaniy pidhid: naukovo-praktichni zasadi* [Personal orientovany approach: scientific and practical tasks]. Kiev: Libid [in Ukrainian].
3. DichkIvska, I. M. (2004) *Innovatsiyni pedagogichni tehnologiyi* [Innovative educational technology] Kiev: Akademvidav [in Ukrainian].
4. Kuznetsova, O. T., Kuts, O. S. (2005) *Metodika pidvischennya rozumovoyi i fizichnoyi pratsездatnosti studentiv z nizkim rivnem fizichnoyi pidgotovlenosti: metod. posib.* [Methods of improving mental and physical health of students with low level of physical fitness]. Lviv: Ukr. tehnologiyi [in Ukrainian].
5. Lavrentev, G. V., Lavrenteva, N. B. (2002) *Innovatsionnyie obuchayushchie tehnologii v professionalnoy podgotovke spetsialistov* [Innovative educational technologies in professional training of specialists]. Barnaul: Izd-vo Alt. gos. un-ta [in Russian].



6. Legostaev, G. N. (1996) *Izmenenie pokazateley umstvennoy deyatelnosti v rezultate proizvodstvennoy relaksatsii* [The change in indicators of mental activity resulting from production of relaxation]. *Fiziologiya cheloveka — Human physiology*. 22, 5, 135–137 [in Russian].
7. Shevchuk, M. O., Andruschenko, T. V. (2009) *Shlyah do skarbu znan* [The path to the treasure of knowledge] Nizhin: NDU im. M. Gogolya [in Ukrainian].
8. Shevchuk, T. O. *Innovatsiynist i vischa osvita* [Innovation and higher education] Retrieved from <http://intkonf.org/kand-ped-nauk-shevchuk-to-innovatsiynist-i-vischa-osvita/> [in Ukrainian].
9. Scherbina, V. A. (1998) *Navchalno-prikladna psihofizichna pidgotovka ta zdorov'ya studentiv* [Applied educational and psycho-physical preparation and health of students] Kiev: [b.v.] [in Ukrainian].

**Шевченко С. В.**

к. психол. н., доцент кафедри психології Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького

**Михайленко Л. Н.**

к. психол. н., доцент кафедри психології Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького

**Добровольская Л. П.**

к. пед. н., доцент кафедри психології Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького

**Каткова Т. А.**

магістр психології, старший преподаватель кафедри психології Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького

**ИННОВАЦИОННОЕ НАУЧНО-ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ ПРОСТРАНСТВО  
ВЫСШЕЙ ШКОЛЫ КАК УСЛОВИЕ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОГО  
РАЗВИТИЯ СТУДЕНТОВ**

**Аннотация**

Статья посвящена исследованию инновационного научно-образовательного пространства высшей школы, которое выступает условием интеллектуального развития студентов. В работе представлен анализ психолого-педагогической литературы по проблеме исследования инновационных технологий, определены факторы научно-образовательного процесса, обеспечивающие эффективность интеллектуальной деятельности студентов. Экспериментально исследовано наличие или отсутствие в системе организации научно-образовательного процесса в высшей школе и при осуществлении умственной деятельности студентами определенных компонентов, которые в совокупности составляют условия, способствующие интеллектуальному развитию студентов. Определены перспективы дальнейших изысканий по обозначенной проблеме.

**Ключевые слова:** инновационные технологии, научно-образовательный процесс, мыслительная деятельность, интеллектуальное развитие, студенческий возраст.

**Shevchenko S. V.**

candidate of psychology sciences, associate Professor of psychology Department of Melitopol state pedagogical University named after Bogdan Khmelnytsky

**Mikhailenko L. N.**

candidate of psychology sciences, associate Professor of psychology Department of Melitopol state pedagogical University named after Bogdan Khmelnytsky

**Dobrovolskaya L. P.**

candidate of pedagogical sciences, associate Professor of psychology Department of Melitopol state pedagogical University named after Bogdan Khmelnytsky

**Katkova T. A.**

master of psychology, senior lecturer of psychology Department of Melitopol state pedagogical University named after Bogdan Khmelnytsky

**INNOVATIVE SCIENTIFIC-EDUCATIONAL ENVIRONMENT  
OF HIGHER SCHOOL AS A CONDITION OF INTELLECTUAL  
DEVELOPMENT OF STUDENTS**

**Abstract**

In the conditions of intensive development of information technologies, updating of the content of philosophy of education, the need to increase the level of activity and responsibility of the teacher for their own professional activity, extremely important to the implementation of innovative activity of the teacher and innovative educational technologies that can be considered as one of the conditions of intellectual development of students. Analysis of the literature shows that the introduction of innovative technologies in scientific and educational process of higher education not only improves the quality of teaching, but also to create a culture of intellectual activity of students, increase their activity, change, value orientations and motivation of both students and teachers. The article aims to determine the effectiveness of scientific-educational process of higher education and characteristics of students' mental activity. The paper presents the analysis of psychological and pedagogical literature on the study of innovative technologies, the factors of scientific-educational process, ensuring the efficiency of intellectual activity of students. Experimentally investigated the presence or absence in the system of organization of educational process in higher education and in the implementation of the mental activities of students of certain components, which together constitute the conditions contributing to the intellectual development of students. It was determined that in conjunction with the whole complex of factors of scientific and educational space has in each case a positive or negative impact on the intellectual development of students. The well-developed conditions of effectiveness of scientific-educational process and the positive points in the organization of mental activity of students, and there are those that require complex correctional and developmental work with both students and teaching staff to ensure the intellectual development of students in scientifically-educational space of higher educational institutions. This is a promising direction of our further scientific research.

**Key words:** innovative technologies, scientific-educational process, mental activity, intellectual development, and student age.

*Стаття надійшла до редакції 27.10.2016*